

Poskytování terapie terénní formou metodický postup

Terapeutická péče by měla být dostupná všem indikovaným dětem a jejich rodičům. Prakticky je však vstup do terapie poznamenán řadou obtíží, které ohrožené rodiny s dětmi nejsou schopny překonat. Překážky mohou být na straně materiální (nedostatek financí na cestu nebo úhradu terapeutické péče), technické (dopravní spojení, nevhodná provozní doba) nebo vyplývají ze specifík rodiny (nižší míra motivace, vícedětné rodiny).

Cílem terénní terapie je tyto překážky překonávat. Terapie v terénu není koncipována jako dlouhodobá, je poskytována s cílem ošetřit aktuální nebo krizové stavy, překlenout dlouhé objednací termíny u psychologů nebo pedopsychiatrů, posílit motivaci rodiny k dlouhodobější odborné péči, „přivyknout“ rodinu na terapeutickou péči.

Tento způsob práce klade specifické požadavky na pracovníka. Práce terapeuta v terénu je postavena na neustálé změně, terapeut musí být především flexibilní. Nelze se zde opřít o jistotu známého prostoru. Ani v jedné rodině ani škole se nebude stávat, že by se něco opakovalo, že by bylo vždy stejné místo na práci. Terapeut se nemůže opřít ani o nerušený průběh práce. I přesto, že okolí bude o naší práci informováno, opakovaně se bude stávat, že do terapie budou vstupovat rodiče, sourozenci, školní zaměstnanci či zvířata, kteří nějakým způsobem terapii ovlivní. Bude se jednat o narušení práce, ne vždy však půjde o negativní vliv. Některé vstupy cizích vlivů přinášejí i pozitivní posun v práci. Vždy je to však na flexibilitě terapeuta, jak takovou situaci zvládne. V případě, že bude práce zcela narušena, je na místě terapii přerušit a zařadit zábavnou hru či jinou aktivitu, které se zúčastní další děti nebo i dospělí. Proměnlivé vlivy prostředí je třeba integrovat jako součást práce.

Flexibilitu a připravenost vyžaduje i samotná práce s dítětem. Terapeut musí mít předem plán toho, na čem chce s dítětem pracovat. V místech, kde terapie bude probíhat, bude jen omezený prostor na výběr činností. Terapeut tak nemůže pracovat s volbou dítěte, která by určovala směr další práce. Dítě zde nemá vybavenou konzultovnu, kde ho může lákat vyzkoušet určitou činnost. Dítě pracuje ve známém (v případě škol hodně strohém prostředí), které neaktivuje jeho zájem a nemotivuje ho k práci. Terapeut tak musí na sezení přicházet s jasným plánem činnosti a podle toho přinést i pomůcky. Ne vždy se však trefí plán terapeutické práce do nálady dítěte. Je proto nutné mít při sobě nejenom připravený materiál na plánovanou práci, ale také

baterii pomůcek pro změnu. Osvědčují se 2–3 typy terapeutických karet, kufřík s výtvarnými potřebami, malý reproduktor a maňásek. Do tohoto souboru je dobré ještě zařadit přenosné pískoviště s figurkami a karimatku na relaxace a imaginace. Mobilita s tímto vybavením může být pro terapeuta obtížná, vyžaduje sílu a několik rukou navíc. Je proto i zde potřeba improvizovat v daném místě i v práci s dítětem.

Více se osvědčuje práce mimo domov dětí. Děti se doma méně soustředí, mívají obavu sdílet v domě, kde je může někdo poslouchat, je zde příliš zvuků domácnosti, které jsou pro dítě důvěrné a mohou rušit jeho pozornost. Školní prostředí má však také svá omezení (např. nelze si sednout na zem, sezení pouze u lavic), ale přesto poskytuje dítěti větší bezpečí, zvláště když je po vyučování a ve škole jsou jen pedagogičtí pracovníci.

Práce s dítětem v prostředí domova přináší terapeutovi bonus v podobě pozorování – tedy jak je vedena domácnost, poznává ostatní členy rodiny, vidí pokojíček dítěte. Terapeut poznává bezprostředně prostředí, které dítě formuje a může s tímto poznatkem pracovat. Částečnou výhodou lze také spatřit v rychlé výměně informací vzhledem k aktuální situaci dítěte (co aktuálně zažívá). Časté setkávání s rodiči však generuje také nevýhody, kdy se terapeut dozví dopředu něco, co by mělo být řešeno až se souhlasem dítěte, a především v tom, že se pečující osoba často doptává na výsledky a hodnocení práce dítěte. Takto předávané informace nejsou vhodné pro průběh terapie a ani neprospívají budování důvěry mezi terapeutem a dítětem. I proto se jeví prostředí školy jako vhodnější.

Velký potenciál je spatřován v zapojování všech složek, které s dítětem pracují a intenzivní spolupráci mezi nimi. Osvědčily se setkávání ve škole, kdy byla přítomna klíčová pracovnice, terapeutka, třídní učitelka i výchovná poradkyně. Osvědčily se také společné schůzky s OSPOD a rodinou za přítomnosti klíčového pracovníka i terapeutky. Svůj význam mají i častější setkávání a konzultování klíčové pracovnice a terapeutky, kdy se řeší i jemné nuance v rámci fungování rodiny a jsou jasně rozděleny a revidovány úkoly každé z nich.

Shrnutí procesu:

- Indikace do terapeutické péče – navrhuje OSPOD nebo klíčový pracovník, konzultováno s terapeutem.
- Vyjasnění sdílení informací s rodinou, školou, dalšími subjekty, zajištění písemného souhlasu rodiny.
- Zajištění vhodného prostoru.
- Terapeutické konzultace.
- Pravidelná setkávání týmu okolo dítěte, organizačně zajišťuje case manager, revidováno cca 1x měsíčně.
- Ukončení péče, doporučení, příp. návazná péče.

Doporučení pro terénního terapeuta:

- Flexibilita – počítat s neustálou změnou místa práce, vlivy okolního prostředí – vstupování dalších vlivů do procesu terapie – připravenost na změnu.
- Flexibilita v přímé práci – mít připravenou základní aktivitu, ale mít vždy v záloze náhradní plán, kterým by šlo pružně reagovat na náladu dítěte.
- Je-li to možné zajistit prostor mimo rodinu – škola, rodinná centra, komunitní centra v rámci obcí.
- Ve škole je-li to možné využívat jiné prostory, než je třída – knihovna, pracovní školního psychologa – vlídnější prostor, než je třída.
- Domlouvat se školou až tři termíny dopředu, komunikovat s jednou styčnou osobou.
- Arzenál pomůcek - 2–3 terapeutické karty, kufřík s výtvarnými potřebami, malý reproduktor a maňáska. Dobré je nosit také přenosné pískoviště s figurkami a karimatku na relaxaci
- V pomůčkách mít s sebou také hry na konec terapie – odměna hrou – karty „prší“, mikádo, krátkou deskovou hru atd.

*Materiál vznikl díky podpoře Nadace rozvoje občanské společnosti v rámci projektu **Pomáháme společně - multidisciplinární tým pro podporu ohrožených dětí.***